

альним характером здійснення професії викладача іноземної мови. Дієвим способом вирішення даного протиріччя може бути індивідуалізація дидактичної підготовки викладача іноземної мови. Індивідуалізація дидактичної підготовки дозволить побудувати навчальний процес, орієнтований на особистість майбутнього викладача іноземної мови, а також реалізувати його індивідуальні можливості й схильності.

Перспективи дослідження вбачаємо в розробці індивідуальних маршрутів дидактичної підготовки викладача іноземної мови.

Література:

1. Абдуллина О.А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования /О.А. Абдуллина. – М. : Просвещение, 1990. – 141 с.

2. Деркач А.А., Щербак С.Ф. Педагогическая эвристика : Искусство овладения иностранным языком / А.А. Деркач, С.Ф. Щербак. - М. : Педагогика, 1991. – 219 с.

3. Подзолков В.Г. Дидактическая подготовка как фактор профессионально-педагогического становления учителя / В.Г. Подзолков. – Тула, 1997. – 54 с.

ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ КУЛЬОВІЙ СТРІЛЬБИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

УДК 378.9+378.144

Божух О.Ю.

Дана стаття присвячена проблемам успішності навчання у старшому юнацькому віці. Розглядається проблема навчання кульовій стрільбі в силових структурах. Навчання стрільбі має поєднуватися з розвитком гуманістичної спрямованості особистості офіцера і світогляду захисника країни. Найбільш активно процес навчання стрільбі відбувається на початку діяльності. Цей початковий період багато в чому визначає успішність.

***Ключові слова:** майбутній офіцер, успішність навчання стрільбі, старша юність, підготовка захисника країни, спрямованість, світогляд.*

ВОЗРАСТНЫЕ ОСОБЕННОСТИ УСПЕШНОСТИ ОБУЧЕНИЯ ПУЛЕВОЙ СТРЕЛЬБЕ БУДУЩИХ ОФИЦЕРОВ

Данная статья посвящена проблемам успешности обучения в старшем юношеском возрасте. Рассматривается проблема обучения пулевой стрельбе в силовых структурах. Обучение стрельбе должно сочетаться с развитием гуманистической направленности личности офицера и мировоззрением защитника страны. Наиболее активно процесс обучения стрельбе происходит в начале деятельности. Этот начальный период во многом определяет успешность.

***Ключевые слова:** будущий офицер, успешность обучения стрельбе, старшая юность, подготовка защитника страны, направленность, мировоззрение.*

THE AGE-RELATED FEATURES OF THE SUCCESS OF BULLET SHOOTING TRAINING OF FUTURE OFFICERS

This article describes issues of successful training in the older juvenility. The problem of bullet shooting training in security forces is considered. Shooting training should be combined with the development of the humanistic orientation of officer's personality and worldview of the country's defender. The most active shooting training process takes place in the beginning of the activity. This initial period defines to a large extent on the success.

Keywords: *future officer, success of shooting training, older juvenility, training of the country's defender, orientation, worldview.*

Для підвищення обороноздатності нашої країни кульова стрільба має особливе значення. Якщо у прагненні молоді минулого століття оволодіти мистецтвом влучного пострілу, безсумнівно, проявлявся патріотизм радянських людей, готових у будь-який момент стати на захист своєї Батьківщини, то для сучасної молоді, для багатьох — це спосіб розважитися у часи дозвілля. В таких умовах психологічна культура при кульовій стрільбі має не аби яке значення. В фарватері підготовки молоді є робота з представниками силових структур країни, особливо, з майбутніми офіцерами, як захисниками країни.

Відомо, що всі способи боротьби за високий результат можуть ефективно використовуватися лише за умови високого ступеня сформованих навичок саморегуляції стрільцем свого стану в процесі навчальної роботи та цілеспрямованого виховання (О.В.Железнов, М.Я.Іткіс та ін.).

Старша юність є сензитивним періодом для занять з вогневої підготовки завдяки властивому цьому вікові романтизму, але психологічні особливості врахування цієї особливості не знайшли свого вираження у науковій літературі.

Ми припустили, що навчання кульовій стрільбі буде успішним, якщо забезпечити протягом усього періоду навчання поетапне формування навичок у навчанні (адаптаційний, продуктивний і репродуктивний етапи) та адекватні психологічні умови, що впливають на їх формування: враховувати вікові фактори розвитку особистості курсанта та особливості онтогенезу, поглибити змістовий компонент навчальних занять з вогневої підготовки; здійснювати диференційований підхід до навчання курсантів; розвинути емоційно-вольову регуляцію діяльності курсантів; сприяти оволодінню курсантами оцінним компонентом та адекватним застосуванням його в напружених ситуаціях.

Виходячи з аналізу цих джерел, в нашому експериментальному дослідженні передбачається виявити, як узгоджується поширена думка тренерів при віковий перехід стрілецької діяльності на більш усвідомлений план у переході у старшу юність з фактором «зайвої» свідомості, що заважає ефективності стрільби.

Об'єкт дослідження — психологічне супроводження професійної підготовки майбутнього офіцера.

Предмет дослідження — психологічні чинники успішності в навчанні курсантів вищих закладів освіти системи Збройних Сил України кульовій стрільбі.

Дослідно-експериментальна робота проводилася у три етапи.

На першому етапі (2010-2011 рр.) вивчалася та аналізувалася філософська, психолого-педагогічна, науково-методична література з проблеми дослідження, визначалися особливості формування успішності в навчанні курсантів до службової діяльності у навчальному процесі вищих закладів освіти, аналізувалися труднощі і протиріччя, що виникали у процесі становлення курсанта-професіонала, розроблялася методологія і методика дослідження, визначався вихідний рівень успішності в навчанні в курсантів, військовослужбовців системи МОУ, їхня задоволеність діяльністю. У результаті було сформовано суть поняття “успішність майбутнього офіцера у кульовій стрільбі” та визначено його структуру.

На другому етапі (2011-2012 рр.) проводився формуючий експеримент, у процесі якого на основі критеріїв і показників оцінки успішності в навчанні експериментально перевірялися психолого-психологічні умови процесу успішності навчання майбутніх офіцерів кульовій стрільбі, що були виявлені в результаті теоретичного дослідження.

На третьому етапі (2012 р.) визначалася ефективність розробленої методики організації процесу формування успішності в навчанні курсантів, узгалянювали експериментальні дані, здійснювалася апробація здобутих результатів. Перевірка висновків та результатів дослідження проводилася на базі Військового інституту Одеського національного політехнічного університету та Військової академії (м.Одеса). Сама експериментальна робота була організована традиційно: весь масив досліджуваних був довільно розбитий на контрольні та експериментальні взводи.

Нами була застосована розробка методики практичної реалізації поетапного процесу формування успішності навчання кульовій стрільбі майбутніх офіцерів з використанням таких засобів, як розв’язання спеціальних професійних (ситуаційних) завдань, рольові ігри, ігрове моделювання, комп’ютерна діагностика спеціальних здібностей, яка має характер гри, вікторини з предметів бойової, в тому числі вогневої підготовки, дискусії за “круглим столом”, зустрічі з тренерами, з ветеранами, що дозволило викладачам цілеспрямовано керувати процесом формування професійно-спеціальної успішності у кульовій стрільбі за допомогою активних методів психологічного супроводження процесу навчання. Система спеціальних вправ і методика їх використання може бути застосована при викладанні навчальної дисципліни “Вогнева підготовка” тощо.

Методологічною основою нашого дослідження виступають теоретичні положення, пов’язані з теорією єдності психіки та діяльності, які розроблялися у вітчизняній психології (Л.С. Виготський, Г.С. Костюк, О.М. Леонтьєв та ін.); теоретичні положення, що розкривають закономірності розвитку особистості як суб’єкта життєдіяльності (С.Л. Рубінштейн, С.Д. Максименко та ін.); положення, пов’язані з концепцією психологічного стресу (В.О. Бодров, Л.О. Китаєв-Смик, Н.І. Насенко, Г. Сельє, R. Lazarus, C. Spilberger та ін.); індивідуально-психологічний підхід до аналізу діяльності військовослужбовця, що використовується у військовій психології (О.В. Барабаншиков), напрацювання вікової та педагогічної психології в особистісному аспекті (Л.А. Снігур, А.В. Массанов та ін.).

Слід зважити на те, що сучасна людина не обмежується досягненням успіху в одній царині, а прагне до поліуспішності, визначаючи пріоритети в залежності від свого віку, емоційного стану, уподобань, запитів часу та ін.

За віковим критерієм студентство відноситься до юнацького періоду як певного етапу поступу до соціальної зрілості. Як вікова категорія студентство співвідноситься з етапами розвитку дорослої людини і є перехідною фазою від дозрівання до зрілості (Б. Г. Ананьєв). Як соціальна категорія, студентство характеризується професійною спрямованістю і відношенням до майбутньої професії (А. А. Вербицький).

Психологічним чинником успішності навчання кульовій стрільбі майбутніх офіцерів є такий фактор діяльності людини як вік – перехід від юнацького романтичного захоплення зброєю до усвідомленого опанування технікою стрільби та саморегуляції в екстремальних ситуаціях.

Діагностика факторів успішності кульової стрільби у старшій юності показала, що раннє навчання є фактором підвищення успішності кульовій стрільбі у подальшому професійному навчанні. Успішність кульової стрільби виявилась значною у тих, хто займався кульовою стрільбою як видом спорту у шкільний період та поділяв захоплення зброєю старших представників у сім'ї – батька чи діда. Разом з цим, для цих осіб важливим став перехід на нові вікові можливості ставлення до кульової стрільби, які пов'язані з більш усвідомленим характером методики застосування та мотивації використання зброї.

Наші дослідження показали, що позитивна динаміка успішності найбільш проявляються на початку навчання. Позитивна динаміка успішності у контрольній групі відмічена у 63,3% курсантів і студентів, коли як на наступному курсі вона відмічена тільки у 20% досліджуваних, у подальшому відповідно у 6,7%, потім у 5%. Цей процентний виявлений поряток зі значущою різницею у зростанні успішності стрільби протягом подальших років навчання, відповідає якісним характеристикам напрацювання суб'єктом стрільб характерного стилю виконання пострілу, у тому числі і повторювання помилок власної поведінки при стрільбах.

Динаміка успішності у кульовій стрільбі має бути врахована у зв'язку з показниками адаптивності в поведінковій регуляції ($r \sim 0,356$) при $p > 0,01$.

Наші дослідження показали, що увага курсантів та студентів на методиці кульової стрільби безпосередньо та увага на світоглядних аспектах психологічного супроводження навчання кульовій стрільбі має бути підвищена у період після 3-х-4-х місяців з початку навчання (початкової адаптації курсанта до ситуації навчання у ВВНЗ).

Адаптаційний етап – це процес входження, звикання, початок перебування абітурієнта у вищому навчальному закладі. У відношенні кульової стрільби, це, зокрема ефект першого пострілу.

Завданням цього етапу було: зміцнити у курсантів громадянсько-професійну спрямованість, сформувати показники адаптації до процесу навчання кульовій стрільбі, загальні ознаки успішності в навчанні майбутнього офіцера.

На початковому етапі підготовки в основній умові експерименту акцент робиться на формування інтересу не тільки до стрільби, що і так значною мірою властиве для старшого юнацького віку, але ведеться розвиток мотивації, загальних моральних і спеціальних рис характеру юнака громадянської спрямованості, працьовитості, дисциплінованості, відповідальності за виконання плану підготовки і результатів стрільб, поваги до тренера, вимогливості до самого себе тощо.

Другий етап – продуктивний, передбачав заняття з вогневої підготовки. Метою цього етапу було сформувати основи успішності в навчанні у курсантів до майбутньої службової діяльності та домогтися підвищення рівня цієї успішності за рахунок залучення психологічних чинників навчання.

Третій, репродуктивний етап формування успішності в навчанні мав за мету випробувати результат за умов практичної служби військ під час стажування та підвищити рівень цієї успішності.

Домінуючими умовами формування успішності в навчанні курсантів вищого закладу освіти системи Збройних Сил України стали: диференційований та індивідуальний підходи до навчання курсантів; актуалізація психологічного супроводження навчальних занять з вогневої підготовки; емоційна регуляція діяльності курсантів; оволодіння курсантами оцінним компонентом та адекватним застосуванням його в напружених ситуаціях.

Установка на досягнення високого результату має доповнюватись обговоренням на шляху до усвідомлення ціннісної орієнтації, яка за цим стоїть – заради чого людина діє (щоб стати не стільки переможцем на даних спортивних змаганнях, а й скласти гідний внесок в розвиток потенціалу перемоги та збереження життя в умовах можливого збройного протистояння).

При цьому, безумовно важливими є динаміка домагань особистості в сфері досягнень результатів стрільби (співвідношення кількості успіхів і не успіхів, самооцінка) процесу та результатів стрільб, раціональне співвідношення обсягу і змісту засобів загально-фізичної, техніко-тактичної та психологічної підготовки, теоретичних знань і практичних умінь, необхідних для успішної цілеспрямованої діяльності, індивідуалізація засобів і методів психологічної підготовки (врахування провідного каналу отримання інформації – візуального, кінестетичного тощо).

Значимою для успішної стрільби є інформація про умови майбутніх випробувань, конструктивне усвідомлення даних про власну підготовленість, стан і можливості, визначення оптимального варіанту дій у змаганні; освоєння засобів емоційно-вольового саморегуляції перед стрільбою. Розвиток упевненості у своїх силах, активне прагнення боротися за досягнення максимального результату, інші методи психолого-педагогічних впливів повинні включатися у всі етапи і періоди підготовки майбутнього офіцера.

Психологічну підготовку до виконання завдань у процесі стрільби не можна звзвити до психологічної роботи лише з емоційним станом особистості. Мова має йти про загально-психологічну підготовку та актуалізацію психологічних основ виховання військовослужбовця як професіонала, розвиток його емоційно-вольової сфери, особливо сфери особистісної, складних вищих почуттів, які поряд з розвитком пізнавальної сфери, спричиняють зміни і у таких складних властивостях особистості, якими є спрямованість та характер.

На заняттях навчальних груп акцент робиться на розвиток мислення, здатності до саморегуляції, формування вольових рис характеру, розвиток оперативного мислення і пам'яті, спеціалізованих сприймань, загальну психічну підготовку до виконання поставлених завдань. Важливим є виховання у військовослужбовців моральних основ поведінки в суспільстві, вольових рис характеру, розвиток організованої діяльності, спрямованої на підготовку до

захисту Вітчизни, організованості; розвиток здатності довільно керувати своєю поведінкою в особливих умовах.

Під час сприяння успішності навчання у студентів та курсантів ми диференціювали, вивчали та враховували як їхні психологічні відмінності, так і типологічні відмінності, особливості адаптації до умов служби. Завдання, які курсанти отримували, диференціювались за рівнем сформованості визначених характеристик успішності навчання, тобто інтегративною умовою формування успішності в навчанні курсантів виступив диференційований підхід до навчання курсантів.

Було з'ясовано, що найбільш значущими показниками з числа можливих для оцінки якості виконання окремих елементів пострілу військовослужбовцями, при стрільбі є наступні показники за даними тренажера Скатт: довжина траєкторії, показник, який відображає ступінь коливань зброї, що виражався в міліметрах довжини траєкторії за 1 секунду перед пострілом (положення стоячи); результат віртуальної стрільби (положення стоячи); стабільність тимчасового інтервалу виконання пострілу (положення стоячи, з коліна); віддалення від центру мішені (положення стоячи); показник якості завершальної фази обробки спускового гачка перед пострілом. Інформативність цих показників підтверджена емпіричної перевіркою, що дозволяє включити їх в методику підготовки військовослужбовців як засобу оперативного контролю тренувального процесу (О.В. Железнов).

За результатами анкетування, емоційно-вольову регуляцію у професійній діяльності майбутнього офіцера курсанти-респонденти називали однією з перших, коли йшла мова про труднощі, які виникали під час стажування у військах. Оптимізація емоційно-вольової регуляції діяльності курсантів виступила однією з чинників розвитку успішності у навчанні курсантів. Оскільки військова діяльність є емоційно напруженою, то вміння майбутнього офіцера регулювати свої стани вважається дуже важливим.

Одним із методів моделювання умов змагальної боротьби у стрільбі через словесно-образні моделі є мисленнєве відтворення окремих рухів, що містить у собі прийоми візуалізації. Таке тренування дозволяє курсанту формувати необхідну установку на заплановану діяльність та переборювати негативні впливи екстремальних умов. Оволодіння прийомами мисленнєвої візуалізації дозволяє майбутньому офіцерові не лише покращити здатність викликати у себе бажані образи, але й дозволяє досягти необхідного результату. Для того, щоб уявні образи майбутнього руху втілювались гранично ефективно, треба користуватися ними, абсолютно свідомо і активно. Чим точніше уявний образ руху, тим точніше виконується рух. Уявні уявлення можуть бути «зоровими». На екрані телевізора людина бачить траєкторію свого пострілу у випадку в роботі з апаратом «Скатт». Імпульси, народжені в головному мозку, мають передатися на м'язи, які повинні виконувати задумане. Якщо уявлення мають суто зоровий характер, то ніяких мікрорухів в м'язах не виникає. Починаючи розучувати новий елемент техніки, треба представляти його виконання в уповільненому індивідуальному темпі і траєкторії рухів, так, як ми це бачимо при демонстрації підготовки пострілу на апараті «Скатт». Уповільнене обмірковування технічних елементів дозволяє точніше уявити всі тонкощі досліджуваного руху і вчасно відсікає можливі помилки.

Курсантам пояснювалась хибність думок про кінцевий результат безпосередньо перед виконанням вправи. Коли у свідомості домінуюче положення займає турбота про результат, витісняється найголовніше – уявлення про те, як досягти цього результату, ця думка починає заважати точним уявленням про ті технічні елементи, без виконання яких влучити в ціль просто неможливо. Для досягнення бажаного результату необхідно спиратися на уявні образи тих дій, які ведуть до цього результату.

Отже, щоб досягти високої точності руху, треба безпосередньо перед виконанням руху уявити його, створити гранично точний уявний образ даного руху, з початку актуалізувавши його з допомогою аналізу змінювання стрільби в залежності від зміни часових параметрів віртуального пострілу, з подальшим аналізом траєкторії прицілювання, відпрацювати дії пострілу на основі оптимізації траєкторії прицілювання з допомогою апарату «Скатт»: необхідно запам'ятати образ дії; перекласти цей образ, зберігаючи високу точність ідеомоторики, зробити рух таким, щоб за його уявою почали функціонувати відповідні м'язові групи; підібрати запрограмоване словесне оформлення опорних елементів і відпрацювати рух до автоматизму. Після того, як ідеомоторний образ руху стане точним і стійким і будуть добре «розім'яті» м'язи, потрібний результат приходить набагато швидше, ніж звичайний метод спроб і помилок.

Найкраще в результаті дослідно-експериментальної роботи формувалися такі ознаки успішності в навчанні: “Вміння регулювати свої емоційні стани”, “Вміння не допустити зайвої емоційної напруженості, страху”, “Знання і вміння майбутнього офіцера у кульовій стрільбі”, “Впевненість у собі”, “Громадянсько-професійна спрямованість”, “Швидкість реакції”, “Задоволеність діяльністю”.

При обчисленні індексу задоволеності в експериментальних взводах виявлено, що індекс задоволеності наближений до +1. Це вказує на досить високу ступінь задоволеності курсантів експериментальних взводів тими методами та прийомами, які ми застосовували в процесі формування успішності в навчанні. В контрольних взводах індекс задоволеності в 1,5 рази менше.

У курсантів експериментальних навчальних взводів значно підвищилась зацікавленість у вогневій підготовці, з'явилась потреба в аналізі динаміки успішності навчання кульовій стрільбі та зацікавленість в заняттях з психологічного супроводження цього процесу.

Ефективність процесу формування успішності навчання кульовій стрільбі у вищих закладах освіти Збройних Сил України буде залежати також від комплексного розв'язання всіх проблем навчально-виховної роботи з курсантами, зокрема від планового та цілеспрямованого прискорення адаптаційного процесу, що полегшує звикання, пристосування курсантів до нових умов життєдіяльності.

В експериментальній групі, де застосовувалась розроблена методика, вдалося суттєво зменшити вплив негативних факторів, що впливають на результативність стрільб. Експериментальна оцінка рівнів успішності навчання стрільбі підтвердилася у ході аналізу результатів виконання ними навчальних стрільб, тобто була взаємозв'язана з умовами, що детермінували успішність навчання. У процесі систематичної роботи з формування ознак успішності

навчання одночасно йшло формування мислення, спостережливості, вміння регулювати свої емоційні стани тощо.

Висновок: Вперше розроблено і експериментально апробовано умови цілеспрямованого сприяння успішності навчання кульовій стрільбі майбутніх офіцерів з урахуванням вікового та педагогічного аспектів. Проблемним питанням залишається те, в якій мірі обумовлює успішність стрільби чутливість, як ознака початку занять з нової для особистості діяльності та умови соціальної ситуації розвитку.

Література

1. Військова психологія та педагогіка: Підручник/ Заг. ред. Л.А.Снігур. – Луцьк : Вежа, 2010. – 510 с.
2. Виллонас В.К. Психологические механизмы мотивации человека/ В. К. Виллонас. – М.: МГУ, 1990. – 288 с.
3. Горелов І.Ю. Психологічна готовність працівників ОВС до застосування вогнепально-силового впливу : Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.09 / І.Ю. Горелов; Ун-т цив. захисту України/ І. Ю. Горелов— Х., 2008. — 19 с.
4. Дунець Л.М. Психологічні умови формування професійної мотивації слухачів вищих військових навчальних закладів: Автореф. дис. ... канд. психол. наук. – Хмельницький: НА ПВУ/ Л. М. Дунець. – 2000. – 18 с.
5. Железнов О. В. Стрелковая подготовка военнослужащих на основе средств и методов спорта высших достижений по пулевой стрельбе: дисс. ... канд. пед.н.: спец. 13.00.04/ Олег Владимирович Железнов. – Малаховка: Московская государственная академия физической культуры, 2009. – 190 с.
- Жуковский В. Психология стрельбы / В. Жуковский, С. Ковалев, И. Петров. – М. : Гелос, 2003. – 159 с.
6. Иванов В.П. Формирование личности офицера/ В. П. Иванов. – М. : Воениздат, 1986. – 160 с.

ІНШОМОВНА ОСВІТА ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

УДК 378.937

Колесниченко Н.Ю.

У статті подано результати теоретичного аналізу проблеми іношомовної освіти як пріоритетної складової сучасної освіти підростаючого покоління з огляду на чинники глобалізації та євроінтеграції. Особливу увагу приділено висвітленню концептуальних засад іношомовної освіти, тенденцій її розвитку і впливу на модернізацію професійної підготовки майбутніх викладачів іноземної мови.

Ключові слова: іношомовна освіта, реформування іношомовної освіти, модернізація іношомовної освіти викладача іноземної мови.

ИНОЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК ПРЕДМЕТ НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ

В статье представлены результаты теоретического анализа проблемы иноязычного образования как приоритетной составля-